

Lokaal tabaksontmoedigingsbeleid in Nederland

Sophie Jooren
Promovenda

Jeroen Bommelé
Senior onderzoeker

Gemeenten 2024

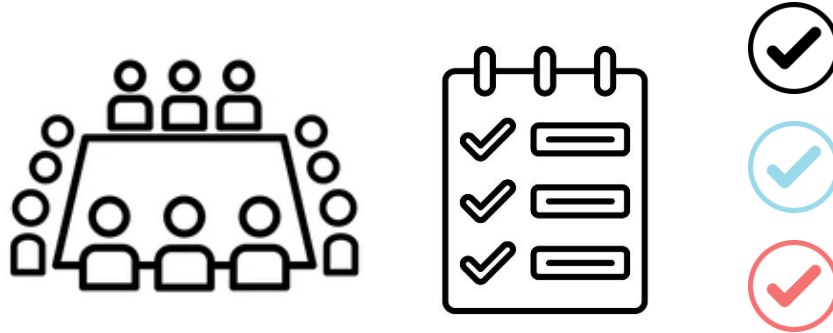

Amsterdam: 934.927

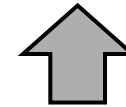

Schiermonnikoog: 971

Taken van de gemeente

Gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD)

Gemeente A

Gemeente B

Gemeente C

GGD-regio's

- 25 regio's
- 6 tot 26 gemeenten
- 600.000 tot 1.000.000 inwoners

Rookvrije Generatie

- Vanaf 2017
- Inspiratie voor landelijk en lokaal beleid
- Rookvrij opgroeien
- Rookvrije buitenruimten

Wettelijk rookvrij

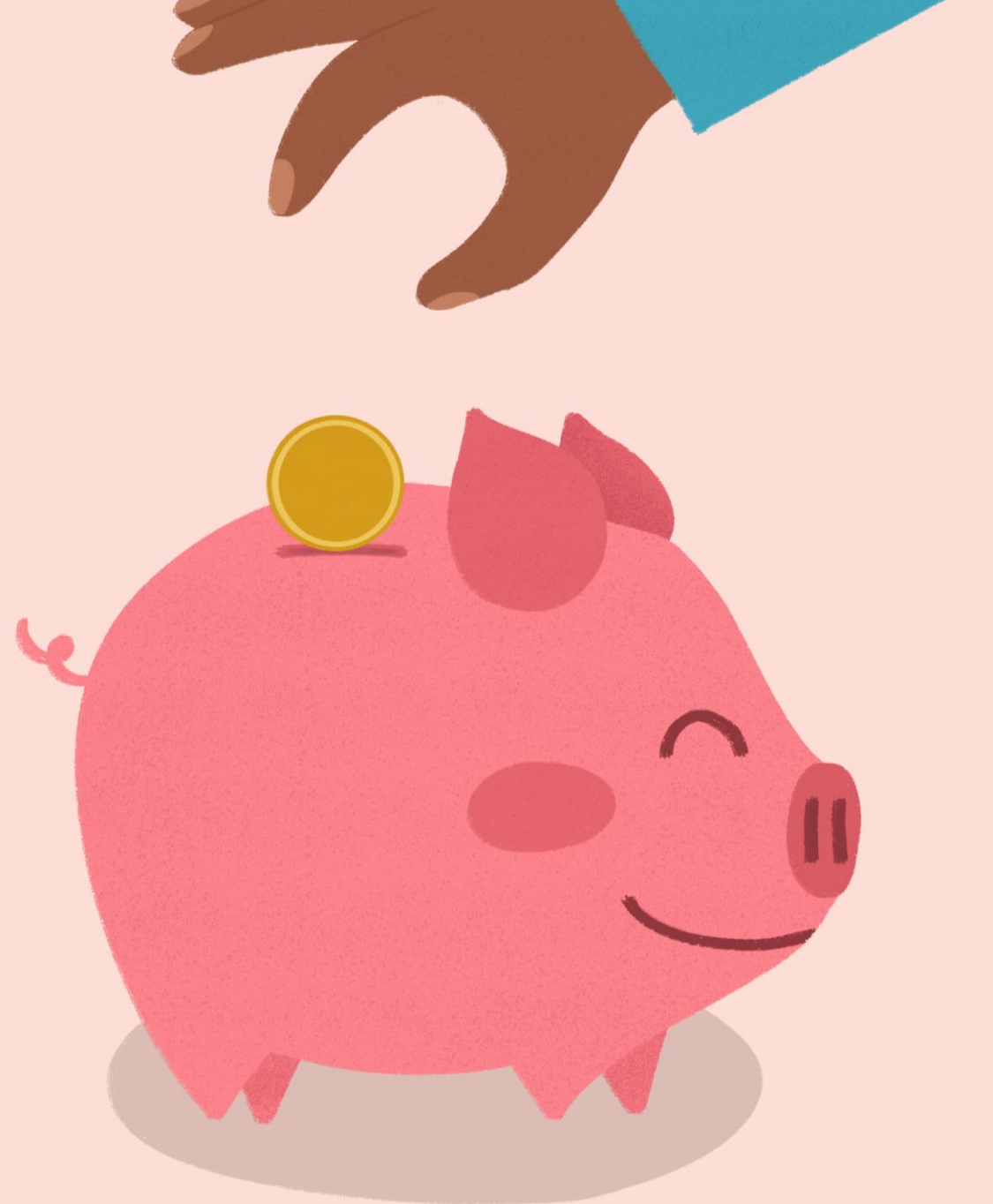

Vrijwillig rookvrij

Financiering lokaal tabaksbeleid

- Inzet komt uit eigen budget
- Kleine projectsubsidies (SPUK, KWF)
- Extra subsidie: 80.000 euro per jaar vanuit Nationaal Preventieakkoord
 - Richt zich op rookvrije buitenruimten

Onderzoek

-
- Wat doen GGD'en en gemeenten rondom tabaksontmoedigingsbeleid?
 - Met welke uitdagingen en kansen krijgen GGD'en en gemeenten te maken bij de implementatie van tabaksontmoedigingsbeleid?

Partners

Onderzoek – stand van zaken

- Studie 1: Wat gebeurt er op dit moment in Nederland rondom lokaal tabaksbeleid?
- Studie 2: Relatie tussen demografische achtergrond gemeenten en rookprevalentie

Uitkomsten

- Verschillen in rookprevalentie tussen gemeenten, waar komen die verschillen vandaan?
- Verschil soms oplopend tot 15%
- Demografische variabelen gemeenten lijken geen verklaring te bieden

ROOKVRIJ

OP WEG NAAR EEN
ROOKVRIJE
GENERATIE

3 grote thema's om aan te werken

Onderzoek

Studie 3:
**Ervaringen van
GGD'en** in het
implementeren
van lokaal
tabaksbeleid

Studie 4:
**Ervaringen van
gemeenten** in
het
implementeren
van lokaal
tabaksbeleid

Studie 5:
Realist review:
Naleving van
rookvrije
omgevingen

Verschillen in oppakken tabaksontmoediging

- Veel verantwoordelijkheden voor GGD'en en gemeenten
- Tabaksontmoediging heeft weinig prioriteit
- Te weinig capaciteit
- Te weinig geld

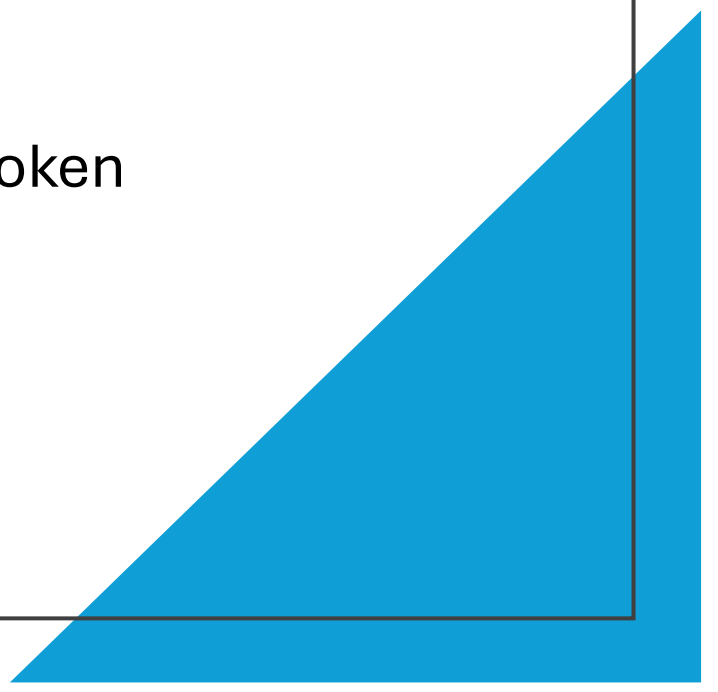

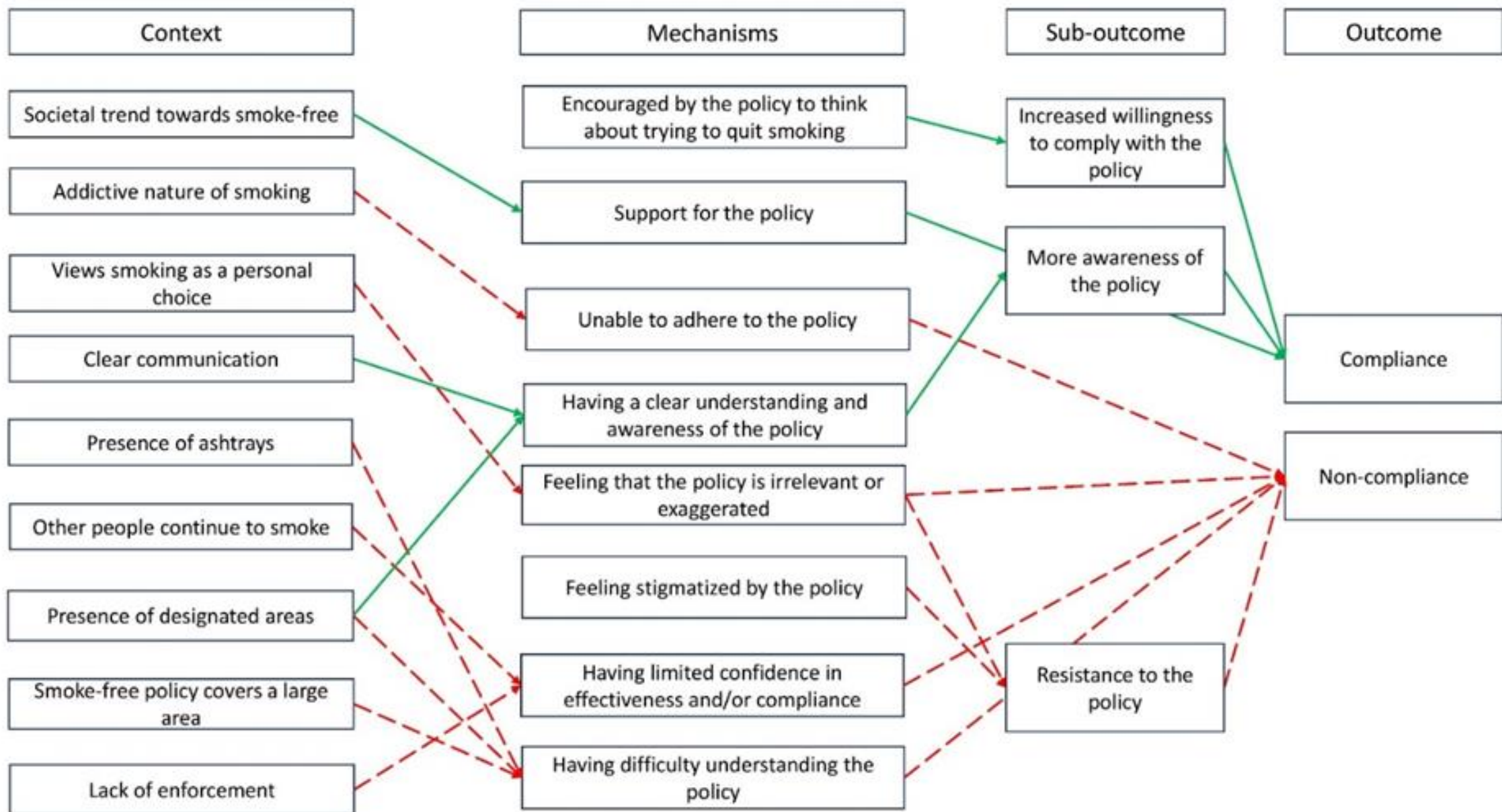

Verschillen in uitvoering

- Naleving rookvrije omgevingen blijkt lastig
- Aanspreken van mensen die roken
- Wie pakt stoppen met roken op en hoe?
- Verbinden van verschillende gezondheidsthema's en domeinen

Realist review - Naleving rookvrije omgevingen

- Kijken naar wat werkt, voor wie en waarom?
 - Analyse van 25 internationale artikelen
 - Naleving van rookvrije buitenruimten door mensen die roken
 - Werken met CMO statements
 - Context: welke omgevingsfactoren spelen een rol?
-
- A large blue right-angled triangle is positioned in the bottom right corner of the slide, pointing towards the top right.

Realist review - uitkomsten

- De naleving van rookvrije buitenruimten (outcome) **neemt toe** wanneer mensen die roken zich **aangemoedigd voelen tot een stoppoging** (mechanisme), waardoor hun bereidheid om zich aan het beleid te houden wordt vergroot.
- De naleving van rookvrije buitenruimten (outcome) neemt af wanneer mensen die roken het **gevoel hebben dat zij zich niet aan het beleid kunnen houden** (mechanisme) in situaties waarin mensen geloven dat roken verslavend is (context)

Realist review - uitkomsten

- De naleving van rookvrije buitenruimten (outcome) neemt toe wanneer rokers het **beleid accepteren** (mechanism), vooral wanneer er een bredere maatschappelijke trend is richting rookvrije omgevingen (context).
- De naleving van rookvrije beleidsmaatregelen (outcome) neemt af wanneer rokers **weinig vertrouwen hebben in de effectiviteit of handhaving van het beleid** (mechanism), met name in contexten waarin de handhaving zwak is of anderen blijven roken (context).

Realist review - uitkomsten

- De naleving van rookvrije beleidsmaatregelen (outcome) neemt af wanneer rokers zich **gestigmatiseerd voelen** door het beleid (mechanism), wat hun weerstand tegen het beleid vergroot (sub-outcome).
- De naleving van rookvrije beleidsmaatregelen (outcome) neemt af wanneer rokers het **beleid als irrelevant of buitensporig ervaren** (mechanism), vooral als zij roken zien als een persoonlijke keuze (context), wat hun weerstand tegen het beleid vergroot (sub-outcome).

Realist review - uitkomsten

- De naleving van rookvrije beleidsmaatregelen door rokers (outcome) neemt toe wanneer het beleid **duidelijk wordt gecommuniceerd**(context), waardoor het begrip en de bewustwording van het beleid bij rokers worden vergroot (mechanism).
- De naleving van rookvrije beleidsmaatregelen (outcome) neemt af wanneer de **fysieke kenmerken van de omgeving** (context) het beleid onduidelijk maken voor rokers (mechanism).

Aanbevelingen

Toegankelijke stoppen-met-rokenzorg moet hand in hand gaan met meer rookvrije buitenruimten

Versterk (informele) handhaving met trainingen

Duidelijke en herhaaldelijke communicatie.
Alleen het plaatsen van bordjes is niet voldoende.

Haal asbakken weg

Geen rookruimtes op rookvrije terreinen

Ziekenhuis Erasmus MC (Rotterdam)

Algemene Plaatselijke Verordening (Groningen)

Lokaal platform

1/20 platform Rookvrije Generatie | Alphen aan den Rijn | Bodegraven-Reeuwijk | Gouda | Hillegom | Kaag en Braassem | Katwijk | Krimpenwaard | Leiden

Hecht GGD
Hollands Midden

OP WEG NAAR EEN ROOKVRIJ Hollands Midden

Welkom op het GGD platform
"Op weg naar een rookvrij Hollands Midden!"

Geïnspireerd door het Landelijk Preventieakkoord zetten steeds meer gemeenten stappen op weg naar een Rookvrije Generatie. Ook kunnen gemeenten rekenen op maatschappelijk steun; 65% van de Nederlanders vindt dat gemeenten een rol moeten spelen in het realiseren van een Rookvrije omgeving voor kinderen. GGD Hollands Midden maakt zich hard voor een Rookvrij Hollands Midden en ondersteunt daarom haar gemeente van harte bij de uitvoering van de activiteiten.

Alle gegevens die de gemeente hiervoor nodig heeft, staan op dit platform. Klik op uw gemeente voor de actuele gegevens. Wilt u weten wat de GGD voor u kan doen, [KLIK HIER](#).

We zijn onderweg!

Inwoners betrekken

Gemeente Utrecht

Peukenafval

1 Agendering en draagvlak

Agendering en het creëren van draagvlak is een belangrijke stap voor het bepalen van de lokale aanpak. Zowel intern als bij lokale partijen en inwoners. Voor een goed beeld helpt het om argumenten op een rij te zetten en informatie over de lokale situatie te verzamelen. Vervolgens kun je met belangrijke partijen in de gemeente in gesprek gaan om draagvlak in kaart te brengen en te creëren. Verzamel informatie, meningen, belangen en mogelijkheden van interne en externe belanghebbenden. Het is goed om ook kinderen te betrekken, bijvoorbeeld via een kinderraad. Veel draagvlak kan het lokale bestuur motiveren om zich in te zetten.

Agendering

Roken is de belangrijkste vermijdbare oorzaak van ziekte en sterfte. Zo komen veel gevallen van kanker, hart- en vaatziekten en COPD door roken. Roken is ook de belangrijkste oorzaak van sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Als gemeente inzetten op een Rookvrije Generatie en tabaksontmoediging betekent gezondheidswinst voor inwoners. Hierbij kun je denken aan: het aantal (nieuwe) rokers verlagen en daarmee ziekte en sterfte voorkomen, blootstelling aan tabaksrook en meeroken voorkomen en gezondheidsverschillen verkleinen.

Wanneer je als ambtenaar aan de slag gaat met tabaksontmoedigingsbeleid of rookvrij activiteiten is het belangrijk om informatie over de lokale situatie te verzamelen. Bijvoorbeeld het percentage rokers in de gemeente of het lokale stoppen-met-rokenaanbod. Formuleer daarnaast argumenten om ambtelijke en bestuurlijke betrokkenheid te creëren.

Hieronder vind je argumenten van andere gemeenten voor rookvrij:

“De gemeente werkt al jaren aan gezondheidsbevordering, dat staat ook in de Wet publieke gezondheid, maar aan roken werd nog weinig gedaan. Terwijl roken jaarlijks in Nederland 20.000 levens kost.”

Er beginnen nog altijd jongeren met roken en vaperen in onze gemeente. Dat zien we ook terug in de cijfers van de GGD. Daarom zetten we ons in voor een Rookvrije Generatie.

Onze gemeente zet zich in om gezondheidsachterstanden te verkleinen. We lezen dat het verschil in rookgedrag misschien wel de belangrijkste oorzaak is van die verschillen.

Er zijn grote verschillen tussen gemeenten in percentages aan rokers, blijkt uit de GGD-gezondheidsmonitor. Toen we deze cijfers zagen, wilden we zelf ook aan de slag.

Vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning of de Zorgverzekeringswet is het een logische stap om je als gemeente in te zetten voor kwetsbare groepen. Vaak wordt er onder deze groepen gerookt.

Lokale cijfers laten de noodzaak zien om je als gemeente in te zetten voor een Rookvrije Generatie. Denk bijvoorbeeld aan lokale cijfers uit nalevingsonderzoek (het evalueren van de naleving van de Tabakswet) en kankercijfers.

Zoek in een vroeg stadium contact met de regionale GGD. De GGD kan bijvoorbeeld:

- Regionale en lokale gezondheidskennis beschikbaar stellen, bijvoorbeeld de lokale cijfers over roken
- Advies geven over de agendering en beleidsvorming
- Voorbeelden van andere gemeenten in de regio delen
- Verbinding maken met andere programma's, zoals Gezonde School en Kansrijke Start
- Rookvrije materialen beschikbaar stellen of uitleen

Interne betrokkenheid

Om aan de slag te gaan met een Rookvrije Generatie en tabaksontmoedigingsbeleid is interne betrokkenheid belangrijk. Hierbij gaat het zowel om ambtelijke als bestuurlijke betrokkenheid. Gebruik hiervoor informatie over de lokale situatie en de argumenten.

Voor ambtelijke betrokkenheid is het goed om samen te werken met andere beleidsdomeinen. Door samen te werken kun je meer bereiken. Benader afdelingen zoals Maatschappelijke Ontwikkeling, Onderwijs, Jeugd, Zorg, Armoede, Sport en Ruimtelijke Ordening. Laat zien wat de raakvlakken zijn met die domeinen. De cijfers van lokaal rookgedrag en de gevolgen hiervan voor de samenleving zijn een goed startpunt voor een gesprek. Bijvoorbeeld de invloed van verslaving op schoolprestaties, het aantal inwoners dat in armoede leeft en rookt of het ziekteverzuim van werknemers in de gemeente. Zoek collega's bij verschillende afdelingen die enthousiast zijn over dit thema. Vorm een werkgroep en ga samen aan de slag. Hier kun je eventueel ook een GGD-adviseur bij betrekken.

De Rookvrije Generatie is vaak te koppelen aan andere gemeentelijke doelen en ambities, bijvoorbeeld een sportakkoord of een gezonde leefomgeving. Dit helpt voor bestuurlijke betrokkenheid. Maak hierbij gebruik van de landelijke draagvlakcijfers van de Rookvrije Generatie: 9 op de 10 Nederlanders vinden het belangrijk dat voorkomen wordt dat kinderen beginnen met roken.

Extern draagvlak

De positieve boodschap van de Rookvrije Generatie kun je gebruiken om relevante partijen in de gemeente te betrekken. Betrek lokale partijen die hun omgeving rookvrij kunnen maken of die dit al hebben gedaan. Of die ervaring hebben met stoppen-met-rokenondersteuning. Bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen, scoutinggroepen, zorginstellingen, openbaar vervoer en horecaondernemers. Inventariseer welke locaties en partijen al rookvrij zijn, wie stoppen-met-rokenaanbod heeft en of ze een goed voorbeeld zijn voor andere partijen in de gemeente.

Voor extern draagvlak is het goed om het thema rookvrij te bespreken tijdens een bijeenkomst waar meerdere lokale partijen aanwezig. Sluit aan bij een bestaande bijeenkomst of organiseer zelf een bijeenkomst. Breng tijdens de bijeenkomst ieders belangen en mogelijkheden in kaart om samen te werken aan een Rookvrije Generatie en stoppen met roken. Daarnaast kun je in gesprek gaan met bewonersinitiatieven of inwoners en hun wensen en meningen in kaart brengen. Betrek hier ook kinderen uit de gemeente bij, bijvoorbeeld via een kinderraad.

Tips Meer weten over het creëren van draagvlak binnen de gemeente? Kijk op de website van het [Loket Gezond Leven](#).

Zijn partijen enthousiast en willen ze zelf ook aan de slag? Op de [website](#) van de Rookvrije Generatie kunnen partijen terecht voor stappenplannen en andere materialen om hun terrein rookvrij te maken.

Draagvlak creëren

Handboek rookvrije gemeenten 2025

